

Toeneming van de PUTTER in West-Nederland

Door D. A. Vleugel

Een flink aantal waarnemers zonden hun gegevens naar aanleiding van de oproep in *Het Vogeljaar* 6, no 2/3 (juni 1958) op. In het volgende overzicht hebben we alleen opgenomen zomerwaarnemingen van 16 mei t/m 15 aug. In navolging van Haverschmidts „Faunistisch Overzicht van de Nederlandsche broedvogels” (1942) geven we een sterretje (*), als er geen gegevens zijn, die „het broeden onomstotelijk vaststellen”, waarbij pas uitgevlogen jongen bv. wel als zodanig gelden, ook al is het nest niet gevonden. Wanneer de jongen wat ouder zijn, kan men ze wel duidelijk als jonge vogels herkennen, maar maken ze hoogstwaarschijnlijk reeds spoedig grotere tochten dan in het begin. Zo vermeldt Dr. Junge (*Ardea*) vanaf midden-augustus 1953 vnl. jonge *putters* van distels op een slikterrein te Leiden. Toch broedden ze daar hoogstwaarschijnlijk niet. (Vermoedelijk wel in Wassenaar, waar ze volgens *Ardea* evenwel pas in 1954 door Bezemer werden aangetroffen). Zelf zag ik in de tweede helft van augustus 1958 dagelijks jonge *putters* op speerdistels in de duintjes van Noord-Beveland. Toch bevond het terrein, waar ze vermoedelijk uitgebroed waren, zich op minstens 4 km afstand. Hoe lang in het voorjaar bij ons *putters* doortrekken, weten we niet precies. „De Ned. Vogels” zegt: Tot ver in mei gaat de trek nog door.” Een latere studie, de „Avifauna van Zuid-Beveland” (*Ardea* 1948) zegt op dit punt: „Doortrek tot in de 2e helft van mei.” De door mij gekozen data 16 mei—15 aug. zijn een compromis.

Bij het samenstellen van de nu volgende lijst van gegevens, mocht ik vooral veel hulp ondervinden van één der inzenders, Ir. R. van Hasselt te Voorst. De overige waarnemers aan wie eveneens dank wordt gebracht, zijn achter de plaatsen van waarneming vermeld. De heer G. Bosch te Leeuwarden zond vele waarnemingen, echter vooral trekwaarnemingen. Dit deden trouwens ook tal van andere waarnemers.

Wij willen thans niet diep op de trek ingaan. Of het waar is, wat men in de literatuur wel tegenkomt, dat de *putter* meer doortrekt in het oosten dan in het westen, betwijfel ik. Ze zijn ook aan de kust vrij vaak te horen, maar worden volgens mijn ervaring zelfs door goede vogelkenners vaak over het hoofd gezien. Dat er ook nogal eens vorstvlucht optreedt, kan men uit de literatuur concluderen. Of ze in Nederland ook bij strenge vorst blijven? Dit is, meen ik, slechts bewezen voor Zuid-Beveland (*Avifauna*, *Ardea* 1948).

Dat er verband zou bestaan tussen winter- en zomerwaarnemingen, zoals de heer A. N. Swart te Amsterdam veronderstelt, omdat hij 's winters *putters* zag op de zomerverblijfplaatsen, is waarschijnlijk. Vele Kerstvacanties zag ik ze te Goes op dezelfde plaatsen als in de broedtijd. Aan de andere kant schijnen elders de broedvogels echter in de winter vertrokken te zijn. De *putters* die dan wordenesignaleerd, zijn in de regel vogels uit het Noorden. Nu dan de waarnemingen. Waarnemingen uit de literatuur, van het vorige artikel uit dit tijdschrift, zijn niet opgenomen, hoewel sommige wel eerder vermeld kunnen zijn.

Friesland. Dronrijp, 1947 (van Akker); Leeuwarden, 1951 (Santing); idem (v.d. Weide, zelfde?).

Overijssel. Gramsbergen, 1955 (Rozendal).

Gelderland. Zutphen, 1947 (Geist); Lobith*, 1947 (Kolvoort); Voorst, 1957* en 1958* (v. Hasselt); Driel bij Arnhem, 1958* (Kolvoort).

Utrecht. Utrecht, 1957* (Lichtenbeld c.s.); Neerlangbroek, 1957 (Lichtenbeld, c.s.); Bunnik, 1958 en Cothen, 1958* (Baron van Lynden).

Noordholland. Amsterdam, 1946* (Jansen en v. Althuis); 1947 (Voous); Haarlem 1952 en 1956 (Muller; in 1956 w.s. 3 paar; 1957, minstens 2 paar (Kooy); Overveen, 1952 en 1956 (Mulder); Santpoort, 1957* (Kooy); Aerdenhout, 1952* (Mulder); Vogelenzang, 2* 1954* en 1956* (Mulder); Enkhuizen, 1957* (Kooiman).

Zuidholland. Katwijk, 1956, 1957 en 1958 (v. Sasse v. Ijssel); Voorschoten, verschillende 1956, 1957 en 1958 (idem); Wassenaar, 1947*

(Kortekaas); Den Haag-O, 1951 * (v.d. Laan), 1957 (idem); Den Haag-N, sedert 1953 elk jaar (v.d. Graaf); Ypenburg, 1957 en 1958 (v. d. Laan); Delft, 1957 * en 1958 * (v. Hasselt); Oostvoorne, 1954 * (v. Hasselt); Rockanje, 1957 * en 1958 * (v. Hasselt); Dordrecht, 1953 en 1955 * t/m 1957 * (v. d. Esch); Kinderdijk, 1955 (Ruitenberg); Ouddorp, elk jaar vanaf 1949 * (v. d. Graaf); Rockanje, 1959 *, op vier plaatsen zingende mannetjes (Vleugel).

Zeeland. Westenschouw, 1947 * (Kortekaas) en 1948 * (Ruitenberg), 1959 * diverse, ook Haamstede (Vleugel); Renesse, 1953 * (v. Hasselt); Goes 1958 (de Jonge); Hoedekenskerke, 1958 (Boone); „aardig wat paartjes in de omgeving” Wolfaartsdijk 1957 (Middelman); Vlissingen, 1954 * (Kortekaas); Oranjeston, 1957 (Kortekaas); Sluis, 1948 (Maaldrink); Aardenburg * „jaar op jaar”; Groede *, „jaar op jaar” (Leunis). De heer A. J. H. baron Van Lynden gaf een aanvulling op mijn gegevens uit het vorige artikel over Walcheren: „De *putter* was daar een geregelde, doch vrij zeldzame verschijning (sinds 1932), vooral in de omgeving van Oostkapelle. Ook kon men geregeld enkele exx. waarnemen tussen Veere en Vrouwenpolder. Gedurende de oorlog scheen mij toe, dat het aantal *putters* niet onbelangrijk toenam mogelijk i.v.m. de vele mijnavelden (zaden). In 1943 broedde een paartje met succes te Vlissingen. Vooral toen Walcheren geheel onder water stond, viel mij op hoe de *putters* zich in Middeburg op de bolwerken concentreerden. Thans krijg ik de indruk, dat Walcheren maar zeer sporadisch van *putters* voorzien is. Ik zie er alleen nog bij Oostkapelle of Oranjeston, kom echter elk jaar slechts plm. een week op Walcheren.”

Noord-Brabant. Heide van Kampina, 1957 * (De Kruyf).

Ir. R. van Hasselt die het binnengekomen waarnemingsmateriaal ook zag, zal ik nu aan het woord laten. „Hoewel het materiaal reeds enige conclusies toe-

laat, is het naar mijn gevoel toch nog te weinig. Jammer vind ik het, dat zoveel bekende ornithologen niet hebben meegewerkt. Zo weet ik met zekerheid, dat er over Schouwen, Oostvoorne en Wassenaar nog veel gegevens beschikbaar kunnen komen als de mensen hun waarnemingen maar insturen. Uit het binnengekomen materiaal lijkt me in ieder geval de merkwaardige conclusie te trekken dat de *putter*, in tegenstelling met de literatuur, in W.-Nederland en met name aan de binnenduinrand, veel meer voorkomt dan in O- en N.-Nederland, waar hij beslist zeldzaam is, getuige ook de vele negatieve gegevens van een aantal waarnemers. De waarnemingen bevestigen de opmerking in de „Vogelgids”, dat de *putter* voorkomt in parken, tuinen en boomgaarden. Ik vermoed, dat de achteruitgang van de *putter* in O.-Nederland voor een groot deel te wijten is aan de onkruidbestrijding, waardoor er voor deze zaadeters onvoldoende voedsel is. In W.-Nederland komen in de rijke forensenoorden veel tuinen voor met allerlei zaden, waardoor daar de levensvoorwaarden voor de *putters* waarschijnlijk gunstiger zijn. Doch dit alles is maar hypothese. We weten nog veel te weinig.”

Aan U, zeer geachte lezers, geef ik gaarne het woord, om te zorgen, dat dit laatste anders wordt. Zendt daartoe Uw waarnemingen aan mijn adres:
A. de Haenstraat 53, Den Haag.